

KUR'ÂN-I KERİM'DE "19" MESELESİ¹

1. 19 İddiasının Mahiyeti

Müddessir sûresinin 30. âyetinde geçen 19 sayısı ile ilgili olarak ortaya atılan iddianın 20 yıla yakın bir geçmişi olduğunu söylemek mümkündür. İddianın sahibi aslen Mısırlı olan ve hâlen Amerika'nın Arizona eyaletinde (Tucson'da) imamlık yapan Dr. Reşat Halife'dir. Bu işle meşgul olmaya 1969'da başladığını söylemektedir².

İddiasına göre; "Orada 19 bekçi vardır"³ mealindeki âyet-i kerimede geçen 19 sayısında ilâhi bir sır gizlidir. Kur'an'ın icâzı ile ilgili olan ve ancak bugün açıklanabilmiş bulunan bu sırra göre Kur'ân-ı Kerim'in lafzî icazı, mûcizevî bir hesaba dayanmaktadır.

Buna göre meselâ "besmele" 19 harften ibarettir. İlk nâzil olan sûre, sondan geriye doğru sayıldığında 19'ncü sûredir. İlk nâzil olan âyetler 19 kelimededen meydana gelmiştir. Bu âyetlerdeki harf sayısı 19'un katıdır... Bunların hepsinden önemli olan, bu sûrelerin başında yer alan ve "hurûf-i mukataa" dediğimiz harflerin, buldukları sûreler içindeki sayıları istisnasız, evet R. Halife'nin iddiasına göre istisnasız 19'un katlarıdır...

2. Konu İle İlgimin Kısa Hikâyesi

Ben şahsen bu görüşlere 1-7 Eylül 1981 tarihinde Cezayir'de katıldığım bir konferansta muttali oldum. Dr. Reşat Halife bu görüşlerini bir tebliğ ile sunmuş ve dinleyenlerin ilgisini çekmiştir.

Tekrir edilerek konferansa katılanlara dağıtılan bu tebliği, Türkiye'ye döndükten sonra tercüme ettim ve ilk baskısı o tarihlerde neşredilen *Yüce Kitabımız Hz. Kur'an* adlı kitabımızın sonunda "Metin üzerinde herhangi bir değerlendirme yapmadan, ama Kur'an'ın ilâhi kelimeler olduğunu kavramakta güçlük çeken bazı kişilere büyük ölçüde yardımcı olabileceği görüşümüzü de gözlemeksizin" yer verdim⁴.

Metin üzerinde bir değerlendirme yapmam, o yıllarda benim için oldukça zordu. Çünkü bu, uzun bir çalışmayı gerektirebilirdi. Bilhassa bazı sûrelerin başında yer alan *ص، الم، يس، ص* gibi harflerin, gerçekten o sûre içinde 19'un katlarına eşit sayıda geçip geçmediğini kontrol

¹ Bu yazı önce 20 ve 21 Mart 1988 tarihli Tercüman gazetesinde neşredilmiş, daha sonra *Yüce Kitabımız Hz. Kur'an* adlı kitapçığımızın 1988 tarihli 5. ve daha sonraki baskılarında yayımlanmıştır.

² R. Halife, *Kur'an Görülen Mûcize*, s. 10.

³ 74:30.

⁴ bk. Altıkulaç, Tayyar, *Yüce Kitabımız Hz. Kur'an*, s. 70-90.

etmek, dikkatli ve sabırlı bir çalışmayı gerektirirdi. O tarihlerdeki görev şartlarım içinde böyle bir çalışmaya zaman ayırmam imkânsızdı. Kur'an'ın üstün icazını bazı çevrelere anlatmakta faydalı olacağını düşünerek ve doğuyu-batıyı görmüş müslüman bir akademisyenin tezi olmasına da güvenerek tebliği neşredip bıraktım.

Sonra gördüm ki konu ile başka ilgilenenler, Kur'an'a hizmet düşüncesiyle bu görüşleri neşriyat alanında (yurt içinde ve dışında) değerlendirenler de var. Hatta bir hekim dostumuz (Sayın Haluk Nurbaki) bundan birkaç yıl önce aynı iyi niyetle konuyu televizyon ekranına da getirdi. Bu arada Dr. Reşat Halife'nin 1982 yılında *Quran: Visual Presentation of The Miracle* adıyla Amerika'da (Tuscon'da) neşrettiği kitabı, E. Yüksel tarafından tercüme edilerek *Kur'an Görülen Mucize* adıyla 1983 yılında Türk okuyucusuna sunulmuş oldu.

Derken, aleyhte sesler duyuldu ve R. Halife'nin tezi hakkında bazı tenkitler ileri sürüldü. Ancak bu tenkitler içinde haklı ve isabetli bulduğum ve R. Halife'nin görüşlerini çürütücü mahiyette gördüğüm olmadı.

Ama R. Halife'nin çalışmasını ilk fırsatta ele alıp inceleme arzusunu ve "Acaba hatalı bir görüşün neşrine vasita mı oldum?" sorusunu içimde hep saklı tuttum.

Nihayet bundan bir müddet önce Orhan Kuntman adında bir hekimin bu işle ilgilendiğine muttali oldum. Bu zat, R. Halife'nin iddialarını incelerken metot olarak doğru bir yol seçmiş, -işin uzmanı olmadığı ve "resm-i hat" bilgisine vâkıf bulunmadığı için harf sayımındaki bazı isabetsizlikleri bir yana- bilhassa kelime sayımlarında önemli birkaç nokta yakalamış, hatta R. Halife ile mektuplaşmaya kadar, inançla ve sabırla işin peşine düşmüştür.

Herhalde benim için R. Halife'nin iddiaları üzerine bizzat eğilmem zamanı artık gelmiş, hatta geçmişti. R. Halife'nin, Dr. Orhan Kuntman'ın bir nüshasını lütfettiği *Quran: Visual Presentation of The Miracle* adlı kitabını (E. Yüksel tercümesiyle birlikte) incelemeye başladım. İncelemenin hemen ilk çeyreği içindeki örneklerden itibaren gördüm ki ben R. Halife'nin Cezayir'de sunduğu tebliğini tercüme ve neşretmekle hatalı -belki de maksatlı- bir teşebbüsün yayılmasına vasita olmuşum. Tabiidir ki bu inceleme sonuçlarını kendime saklamak yerine, açıklamam gerekirdi. Hatta bu bir görevdi. İşte *Tercüman* gazetesinin 20 ve 21 Mart 1988 tarihli nüshasında da neşredilen bu satırları, bu görevin ifası için kaleme almış oldum.

3. Dr. Reşat Halife'nin İddialarının İncelenmesi

R. Halife'nin tezi içinde dikkatimi çeken en önemli nokta, bazı sûrelerin başında yer alan harflerin, buldukları sûre içinde 19'un tam katı sayıda buldukları iddiasıdır.

"Hurûf-i mukataa" dediğimiz bu harflerden maksadın ne olduğu, herhalde Allah Resûlü'nün (s.a.) bilgi sınırları içinde idi. Ancak bu bilgi, ümmetin hemen hemen meçhulü olmuş, konuya bir açıklık kazandıramamıştır. Müfessirler çeşitli yorumlarla bir sonuca varmaya çalışmışlarsa da, açıklamalarının sonunda "Bundan murâdın ne olduğunu en iyi Allah bilir" demeyi de ihmal etmemişlerdir.

Hatıra gelmiştir ki acaba 19 tezi ile bu harfler üzerindeki kapalılık, bir açıklık mı kazanacaktır? Böyle bir şeyin olmasını kim arzu etmez? Sonra, Kur'ân-ı Kerim'in tefsiri üzerine asırlar ilerledikçe yeni ışıklar düşmüyor, müsbet ilmin yeni yeni buluşları bazı

âyetlerin daha iyi anlaşılmasına yardımcı olmuyor mu? İtiraf edeyim ki R. Halife'nin tezi, ilk planda böyle bir düşünceye (böyle bir inanca demiyorum) kapı açtı. İnceleme sonucunun, R. Halife lehine bitmesini de bu yüzden çok istedim. Ama gördüm ki bu kişi hakikatin değil, maceranın peşindedir. Tezini savunmak ve zaman zaman bu tezde açılan gedikleri tıkamak için âyet inkârına kadar her şeyi göze almış biridir. Ortaya koyduğu sayım kaidelerine göre isabet kaydettiği bazı noktalar var ise de, verdiği örneklerin çoğu zorlama ürünüdür ve aldatmacadır. Sıkıştığı noktada çıkış yolları aramakta, kaidelerine yeni kaideler eklemekte, sayım sisteminde sık sık değişiklik yapmak zorunda kalmaktadır.

Burada onun verdiği örneklerin hepsi üzerinde duracak değiliz. Buna gerek de bulunmamaktadır. Basit ve anlaşılması kolay diye tavsif ettiği birkaç misal ve sistem üzerinde durmak, kanaatimce yeterli olacaktır. Zira sayımı iyice karmaşık örneklerde onu kontrol etmemiz daha da zorlaşmaktadır. Sözü daha fazla uzatmadan örneklere geçelim:

1. Besmele'deki harf sayısı "resm-i hat" prensibine göre gerçekten 19 ise de, besmele'de geçen kelimelerden her birinin Kur'ân-ı Kerîm'de 19 veya 19'un katı kadar geçtiği iddiası doğru değildir.

a) اسم kelimesinin Kur'an'da 19 defa geçtiği iddiası yanlıştır. Bu kelime 9 yerde (5: 4; 6: 118, 119, 121, 138; 22: 28,34, 36, 40) الله lafzına, 9 yerde bu lafz-ı celil yerine رب kelimesine (55: 78; 56: 74, 96; 69: 52; 73: 8; 76: 25; 87: 1, 15; 96: 1) muzâf olarak kullanılmış, bir yerde الاسم الفسوق olarak (49: 11) zikredilmiş, iki yerde de yine الله lafza-i celiline muzâf olarak, ama ب harf-i cerri ile بسم الله şeklinde (11: 41; 27: 30) kullanılmıştır. Böylece اسم kelimesi Kur'an'da 19 değil, 21 yerde geçmiş olmaktadır. Fâtiha sûresinin başındaki besmeleyi de alırsanız bu sayı 22'ye, diğer sûrelerin başındaki besmeleleri de sayarsanız 134'e yükselmektedir. R. Halife, başında harf-i tarif olan الاسم الفسوق terkindeki الاسم kelimesine sayımda itibar ettiği halde ب harf-i cerri ile بسم الله diye kullanılan اسم kelimelerini sayım dışı bırakmış ve 19'u böylece bulduğunu ileri sürmüştür ki bu açık bir tutarsızlıktır.

b) Benim tercüme ettiğim tebliğine göre besmelede geçen الله lafzının da Kur'an'da 19'un tam katı olarak (2698: 19x142) zikredildiğini iddia etmiştir. Ben bu lafzın sayımı ile ilgili kontrolü yapmadım. Buna lüzum da kalmadı. Çünkü bu lafzın 2698 defa değil, 2699 defa geçtiği kendisine bildirilmiş olmalı ki R. Halife bu defa sayıyı 2698'e indirebilmek için Tevbe sûresinin son iki âyetini inkâr etme cüretini göstermiş, bu sûrenin son âyetinde geçen حسبي الله cümlesindeki الله lafzından kurtulmaya çalışmıştır. Dr. Orhan Kuntman'a gönderdiği matbu bir bültende bu inkârını açıkça dile getiren R. Halife şöyle demektedir: "Büyük ihtimalle bu iki âyet Ebû Bekir, Ömer ve Zeyd'den çok sonra Peygamber'in hayranları tarafından Kur'an'a sokulmuştur..."⁵.

Daha sonra R. Halife, Tevbe sûresinin son iki âyetinde yer alan bazı kelimeler için bir şema düzenlemiştir. Bu şemada العرش، رب، توكلت، الله، اله، تولوا، انفس، رسول، انفس، تولوا، الله، اله، توكلت، رب، العرش kelimelerine yer vermiş, bu kelimelerin Kur'an'da 19 veya 19'un katı olarak hesaplanabilmeleri için bu iki âyetin Kur'an'dan sayılmaması lazım geldiği inkârına gitmiştir. Bu açık sapıklık karşısında daha fazla bir şey söylemeye, aksini izah ve isbata çalışmaya, bilmem ki gerek var mıdır?

2. Bir iki örnek de harf sayımlarındaki tutarsızlıklardan vermekte fayda görüyoruz:

⁵ Muslim Perspective, s. 3.

a) Kalem sûresinin başındaki ن harfinin bu sûre içinde 133 defa geçtiği ileri sürülmüştür⁶. Sûrenin başındaki ن harfi de dikkate alınmak suretiyle sayı ancak 132'ye çıkarılabilmiş, bu sayınının 19'un katı olmadığı görülünce "resm-i hat" prensibi terk edilerek (veya "resm-i hat" kaidesi tahrif edilerek) bu defa sûrenin başındaki ن harfi, okunduğu gibi نون diye üç harfle yazılarak ikinci bir ن harfi elde edilmiş, böylece 133 sayısına ulaşılmıştır. Ama aynı iş meselâ حم'deki م harfinde yapılmamış ve حم diye başlayan bütün sûrelerin başındaki م harflerine tek harf olarak itibar edilmiştir⁷. Kısaca söylemek gerekirse, Kalem sûresinde "resm-i hat" kaidesi açıkça çiğnenmiş, çünkü öyle icap etmiştir⁸.

b) R. Halife bu harflerle ilgili olarak kaideyi: "Sûrelerin başında mevcut olan anahtar mesabesindeki bu harflerin, buldukları sûreler içindeki sayıları istisnasız 19 sayısının katlarına eşit olarak karşımıza çıkmaktadır"⁹ diye ortaya koyduğu halde, ق harfinden başka hiçbir harfte bu kaideyi işletmemiş, bu defa harfin bulunduğu diğer sûrelerle harman ederek sonuca varmaya çalışmıştır. Çalışmış ama yine de sonuca varamadığını (belki yaklaştığını) görünce, bu defa Kur'an'da harf değişikliği yapmaya kalkmıştır. Bunun bir misali üzerinde durmak ve abesle daha fazla iştigal etmeden konuyu noktalamak istiyoruz:

Bilindiği üzere Kur'ân-ı Kerim'de, başında ص harfi bulunan üç sûre vardır: A'râf, Meryem, Sâd. Bunlardan birincisinde 98, ikincisinde 26, üçüncüsünde ise 29 ص harfi mevcuttur. Ne bu sayılardan herhangi biri tek başına, ne de harman edilmeleri durumunda toplamları olan 153 sayısı 19'un katıdır. Bu durumda R. Halife'ye göre yapılacak iş, bu ص harflerinden birini yok etmenin çaresini aramaktır. Nitekim öyle yapmış, A'raf sûresinin 69. âyetindeki بصطة kelimesinde mevcut ص harfine el atarak bu harfi س harfi ile değiştirmiş ve sayım dışı bırakmıştır¹⁰. Nitekim R. Halife, kitabının Türkçe mütercimine yazdığı 27 Kasım 1984 tarihli mektubunda bu konuya temas etmekte ve şöyle demektedir: "...بصطة kelimesi hakkında sorun şuradan kaynaklanıyor: بصطة kelimesinin Cebrail'in talimatıyla ص harfiyle yazıldığını iddia eden bir tefsire itimat etmiştik. Hâlbuki bu tamamen yanlıştı. En eski Kur'an nüshalarına baktığımda orijinal Kur'ân'ın ص ile değil س ile yazılmış olduğunu müşahade ettim. Üstelik matematiksel şifre Kur'an metni üzerinde uygulanınca بصطة kelimesinin ص ile değil س ile yazılması gerektiği kesinlik kazanır"¹¹.

Görüldüğü üzere R. Halife, 19'lu hesabın doğru çıkması uğruna burada da Kur'ân'ın bir harfini değiştirmeye kalkmış, böylece tezini yürütebilmek için her şeyi göze alabildiğini bir kere daha ortaya koymuştur. Yukarıda sözünü ettiği Kur'an nüshaları hangileridir bilmiyoruz, ama hemen belirtelim ki Allah'ın kitabı Hz. Kur'an binlerce hattat tarafından

⁶ R. Halife, *Quran: Visual Presentation of The Miracle*, s. 90.

⁷ bk. a.e., s. 122, 128, 132, 136, 140, 141, 144.

⁸ Son günlerde, R. Halife imzası ile muhtelif yerlere gönderildiği tahmin edilen ve sonunda adres ve banka hesap numarası da verilerek teberru talebinde bulunulan Arapça bir genelge elimize geçmiştir. R. Halife bu genelgesinde 19 melesiyile ilgili iddialarını tekrarlarlarken, Kalem sûresinin başındaki ن harfine sözü getirmiş, bu harfin Hz. Osman'ın mushaflarında üç harfle نون diye yazılı olduğunu iddia etmiştir (s. 4, madde 29). Bu iddianın ilmî ve tarihî kaynaklar açısından hiçbir değeri bulunmamakla birlikte, en eski kaynaklardan biri olarak İstanbul Topkapı Sarayı Müzesi'nde muhafaza edilen ve Hz. Osman'ın şahsi mushafı olarak bilinen (en azından ashab devrinde yazıldığında şüphe bulunmayan) *Mushaf-ı Şerif*'e başvurduk. Bir fotokopi nüshası elimizde bulunan bu Mushaf-ı Şerif'te gördük ki R. Halife'nin iddiası hilafına -diğer bütün mushafalarda olduğu gibi- bu harf, okunduğu şekilde üç harfle değil, tek harf olarak yazılıdır.

⁹ bk. Altıkulaç, *Yüce Kitabımız Hz. Kur'an*, s. 85.

¹⁰ R. Halife, *Quran: Visual Presentation of The Miracle*, s. 98.

¹¹ R. Halife, *Kur'an Görülen Mûcize*, s. 11.

istinsah edilegelmiştir. Bu nüshalar üzerinde bazı müstensih hataları da bulunması tabiidir. Onun içindir ki hemen bütün İslâm ülkelerinde basımdan önce mushafları incelemek üzere uzmanlardan meydana gelen heyetler kurulmuştur. Bu heyetlerin görevi, basılacak nüshalardaki bu çeşit hataları tesbit edip tashihini sağlamaktır. Bu duruma göre R. Halife'nin başvurduğu şu veya bu el yazması mushafta **بصطة** kelimesinde **ص** yerine **س** yazılmış olmasının ne önemi olabilir? Zira resm-i hat için ölçü şu veya bu mushaf değil, Hz. Osman (r.a.) tarafından yazdırılan ve ashabın ileri gelenlerinin tetkik, icmâ ve onayına mazhar olan mushaflardır. Bu mushafların çeşitli tarihi olaylar (harpler, yangınlar v.s.) içerisinde zâyi olmaları veya bu konudaki bilgilerimizin yetersizliği bir yana, İslâm âlimlerinin ilk asırlardan itibaren bu mushaflardaki yazı kaidelerini teker teker tesbit etmiş olmaları, kaide dışı misalleri dahi -bir tanesini bile ihmal etmeden- kâğıda dökmüş bulunmaları, kezâ İslâm'ın henüz ilk asrı içinde yazılmış olduğu kesin bazı mushafların zamanımıza kadar ulaşmış olması, bu konuda müslümanlar için en büyük huzur kaynakları arasındadır. A'râf sûresinin 69. âyetinde bulunan **بصطة** kelimesi, yüz binlerce eski ve yeni matbu ve yazma mushaflarda **ص** harfi ile yazılı olduğu gibi¹², en eski muteber kaynaklarda da bu kelimenin Hz. Osman'ın mushaflarında **ص** harfi ile yazıldığı söz birliği ile ve sarahaten kaydedilmiştir¹³.

Bu kadarını tesbit ettikten sonra R. Halife'nin kitabındaki diğer örnekler üzerinde durmaya ihtiyaç duymuyor, biraz önce de belirttiğimiz gibi bu işe daha fazla zaman ayırmayı abesle iştigal sayıyoruz.

Bu konu ile ilgilenenlere ve bilhassa *Yüce Kitabımız Hz. Kur'an* adlı kitabımızın 1, 2, 3, ve 4'ncü baskısı sonunda yer verdiğim tercümeyi okuyanlara hâlisâne tavsiyem ve ricam, Dr. Reşat Halife'nin tutarsız ve sonu inkâra varan iddialarıyla meşgul olmamaları, zaman harcamamalarıdır.

Kur'ân'a hizmet düşüncesiyle bu konuda benim gibi yanılan diğer yazar, mütercim, nâşir ve hatiplere de tavsiyem, bu çalışmalarını durdurmaları, nâmütenâhi hizmet konuları içinde başka şeylerle mesai ve imkânlarını değerlendirmeleridir.

Yanılmayan yalnız Allah'tır. Tevfik de sadece O'ndandır.

¹² Nitekim 8 numaralı dip notunda sözünü ettiğimiz *Mushaf-ı Şerif*'te de bu kelime **ص** harfi ile yazılmıştır.

¹³ Misal olarak bk. İbn Ebî Dâvûd, *Kitâbü'l-Mesâhif*, s. 108; Ebû Amr ed-Dânî, *el-Mukni'*, s. 87; Mekkî b. Ebî Tâlib, *el-Keşf*, I, 303.

Bibliyografya:

Altıkulaç, Tayyar, *Yüce Kitabımız Hz. Kur'an*, Ankara 1982.

Halife, Reşat, *Kur'an Görülen Mûcize* (trc. E. Yüksel), İstanbul 1983.

a. mlf., *Quran: Visual Presentation of The Miracle*, Tuscon 1982.

Ebû Amr Osman b. Saîd ed-Dânî, *el-Mukni' fî ma'rifeti mersûmi mesâhifi'l-emsâr* (nşr. Muhammed Ahmed Dehmân), Dımaşk 1359/1940.

İbn Ebî Dâvûd, Abdullah b. Süleyman, *Kitâbü'l-Mesâhif* (nşr. Arthur Jeffery), Kahire 1355/1936.

Mekkî b. Ebî Tâlib, *el-Keşf 'an vücûhi'l-kırâati's-seb'i ve 'ilelihâ ve hucecihâ* (nşr. Muhyiddin Ramazan), Beyrut 1407/1987.